

Hanna Batorowska
diego55@onet.pl
Uniwersytet Pedagogiczny
Kraków

Centrum uczenia się i kreatywnych spotkań w cyfrowej szkole. Model BCI proponowany przez wydawnictwo SUKURS

1. Współczesna biblioteka szkolna – kierunki zmian

Współczesna biblioteka szkolna przekształca się nadal w kierunku bibliotecznego centrum informacji. Jej kształt jest wynikiem interpretacji *Podstaw programowych kształcenia ogólnego*, szczególnie fragmentów odnoszących się do edukacji polonistycznej, informatycznej, medialnej, a także do szkolnego programu wychowawczego. Ale kształtują ją także czasopisma adresowane do nauczycieli bibliotekarzy, jak „Biblioteka w Szkole”, „Biblioteka Centrum Informacji”, „Biblioteka Szkolne Centrum Informacji”, „Poradnik Bibliotekarza”, „Bibliotekarz”. Wskazując, jakie zadania należy podejmować w centrum przyczyniają się do stworzenia innowacyjnego profilu szkolnej placówki bibliotecznej w Polsce.

Kierunki dokonujących się zmian w bibliotekarstwie szkolnym związanych z wdrażaniem reformy oświaty przedstawiłam w formie piramidy rozwoju [Batorowska, 2009, s. 219]. Już wówczas zwróciłam uwagę na funkcjonowanie w naszym kraju czterech odrębnych typów bibliotek szkolnych. Wzorując się na tzw. trójkącie Geralda Nadlera obrazującym przechodzenie od stanu obecnego do stanu teoretycznie idealnego, przyjąłam strategię działań zmierzających do utworzenia szkolnych centrów odpowiedzialnych za krzewienie kultury informacyjnej w szeroko pojętym środowisku wychowawczym i edukacyjnym ucznia. Na szczycie trójkąta umieściłam rodzaj biblioteki szkolnej pełniącej funkcje centrum oświatowego środowiska lokalnego, a zarazem centrum kultury informacyjnej społeczności lokalnej. Typem proponowanym został szkolny ośrodek biblioteczno-informacyjny (szkolne centrum informacji – SCI), wzorujący się na organizacji „biblioteki jakości”, „biblioteki uczącej się” i „biblioteki inteligentnej”. Natomiast typ, który w praktyce szkolnej traktowany jest jako „ulepszony”, łączony jest z wizją internetowego centrum informacji multimedialnej (ICIM, MCI).

Inny model przedstawiła Bogumiła Staniów. Do głównych funkcji współczesnych bibliotek szkolnych zaliczyła funkcje: informacyjne, kształcące, edukacyjne, dydaktyczne, wychowawcze, opiekuńcze, terapeutyczne, funkcje kulturowe, rozrywkowe, rekreacyjne oraz postawotwórcze związane z rozwojem osobowości ucznia [Staniów, 2012, s. 15]. Ta ostatnia funkcja SCI jest szczególnie ważna, gdyż kształtuje obraz biblioteki jako miejsca rozwoju kompetencji przyszłości, takich jak radzenie sobie w trudnych sytuacjach, bycie elastycznym, umiejętność przystosowywania się do zmian, nabywanie pewności siebie, łatwość wyrażania własnych opinii i sądów, formułowanie nowych pomysłów, poszanowanie cudzej własności intelektualnej, ochrona własnego zdania, konstruktywna krytyka. Uwzględniając te funkcje nie można oceniać jakości pracy biblioteki tylko pod kątem

różnorodności i atrakcyjności zbiorów, metod i form pracy, kompetencji personelu, dostępu do technologii informatyczno-komunikacyjnych, atmosfery panującej w bibliotece czy udogodnień dla niepełnosprawnych. We wzorcowym centrum informacji realizuje się projekty edukacyjne, prowadzi zajęcia dydaktyczne, wprowadza alternatywne formy pracy z czytelnikiem, rozwija kulturę informacyjną, medialną i czytelniczą uczniów, kształtuje ich dojrzałość informacyjną, która jest środkiem w dążeniu do osiągnięcia wysokiego stopnia przystosowania społecznego. Nauczyciel bibliotekarz powinien być świadomy, że sama edukacja informacyjna nie przygotowuje dojrzałego informacyjnie człowieka, jeżeli nie będzie ona wsparta przez wychowanie do informacji. Tego elementu zabrakło jednak w futurystycznym spojrzeniu Mirosławy Bogacz na szkolne centrum informacji w 2025 roku [Bogacz, 2014, s. 3-5].

2. Kształtowanie profilu szkolnego centrum informacji przez „BCI”

2.1 Charakterystyka kwartalnika „BCI”

„Biblioteka Centrum Informacji” jest kwartalnikiem, którego pierwsze numery ukazały się w 2008 roku. Wychodzi on regularnie jako dodatek do czasopisma „Biblioteka w Szkole” wydawanego przez Agencję SUKURS. Pomysł powstania czasopisma poświęconego MCI zrodził się wraz z powstawaniem pierwszych szkolnych centrów informacji i wspieraniem tego procesu przez reformę oświaty, począwszy od 2000 roku [Ministerstwo..., 2000]. Ówczesna „Biblioteka w Szkole” redagowana przez Juliusza Wasilewskiego promowała bardziej tradycyjny obraz biblioteki, a działy które stanowiły strukturę czasopisma nie były w stanie pomieścić nowych treści. Inicjatorem działań zmierzających do utworzenia nowego pisma reprezentującego społeczność bibliotekarzy szkolnych 2.0 była Bożena Boryczka z warszawskiego Ośrodka Edukacji Informatycznej i Zastosowań Komputerów (OEIIZK). Ośrodek znany jest między innymi z szerokiej oferty kursów dla bibliotekarzy i prowadzenia Serwisu Informacyjnego dla Nauczycieli Bibliotekarzy (od 2001 roku). Przez pewien okres czasu inicjatywą tą zainteresowane było Wydawnictwa Dr Josef Raabe (RAABE), dostawca literatury fachowej dla nauczycieli, dyrektorów, pracowników administracji szkół i przedszkoli. Wraz z Bożeną Boryczką podjęliśmy rozmowy w sprawie ustalenia profilu pisma i utworzyliśmy jego strukturę. Koncepcja okazała się zbyt śmiała i wydawnictwo po wstępnych badaniach marketingowych zaproponowało zmianę układu na bardziej tradycyjny. Zrezygnowaliśmy ze współpracy, a Wydawnictwo dr Josef Raabe weszło na rynek edukacyjny z tytułem dwumiesięcznika adresowanego do nauczycieli bibliotekarzy pt. „Biblioteka. Szkolne Centrum Informacji”, w umiarkowanym nakładzie 5 tys. egzemplarzy, dopiero w 2008 roku. Redagowane pod kierunkiem Anny Kontkiewicz numery były odzwierciedleniem struktury dobrze funkcjonującej „Biblioteki w Szkole”. Pomimo atrakcyjnej szaty graficznej nie potrafiło ono przyczynić się do ukonstytuowania nowej jakościowo placówki szkolnej. Redakcja starała się bowiem rozwijać model MCI w dotychczasowych strukturach organizacyjnych i w oparciu o realia polskiej oświaty. Raabe jako firma komercyjna nie odważyła się upowszechnić futurystycznej wizji biblioteki wymagającej reorganizacji procesu nauczania.

Zatem wciąż było brak na rynku czasopisma, które skierowane byłoby do opiekunów MCI i tworzyłyby wspólną koncepcję takiego centrum. Reforma oświaty koncentrowała się

bowiem na procesie informatyzacji polskiej szkoły, dlatego najważniejsze było wyposażenie MCI w sprzęt komputerowy, zapewnienie dostępu do sieci, niezbędnego oprogramowania i multimediów. Wzjęcie jego rozwoju, zakres funkcji, wykaz zadań, kierunki podejmowanych przedsięwzięć pozostawiono samym bibliotekarzom. Brak współpracy i wymiany doświadczeń w skali ogólnokrajowej utrudniał wypracowanie wspólnych standardów dla działalności MCI i oceny jakości pracy placówki. W tej sytuacji Bożena Boryczka podjęła kolejne starania o pozyskanie nowych interesariuszy i udało jej się przekonać Juliusza Wasilewskiego, redaktora naczelnego „Biblioteki w Szkole”, do zrealizowania pomysłu. W lipcu 2008 roku, tj. o miesiąc później niż ukazał się pierwszy numer „Biblioteka Szkolne Centrum Informacji”, Agencja SUKURS wydała w nakładzie 11 tysięcy egzemplarzy „Bibliotekę – Centrum Informacji”. Połączenie miesięcznika „Biblioteka w Szkole”, czasopisma cenionego i mającego w środowisku bibliotekarzy długą tradycję, z kwartalnikiem „Biblioteka – Centrum Informacji”, której redakcją powierzono Mirosławie Bogacz, okazało się dobrym mariażem nie tylko ze względów promocyjnych. Nowe czasopismo promujące MCI i ICIM oraz formy pracy wspierane technologią informatyczno-komunikacyjną wzbogaciło treściowo „Bibliotekę w Szkole” i umożliwiło adresatom tego drugiego przełamać własne opory wobec konieczności zawodowego zaistnienia w sieci i rozszerzenia oferty dla uczniów o przedsięwzięcia wymagające znajomości e-narzędzi w pracy dydaktycznej z młodzieżą.

Tematyka artykułów zamieszczanych w kwartalniku „Biblioteka – Centrum Informacji” jest w dużym stopniu stymulowana przez różne formy działalności OEIIZK skierowane do nauczycieli bibliotekarzy. Są nimi przede wszystkim: szkolenia w zakresie wykorzystania narzędzi technologii informacyjnych w pracy nauczyciela i opiekuna MCI; wyjazdy szkoleniowe dla bibliotekarzy do różnych krajów współorganizowane z Unią Europejskich Federalistów (cykle wyjazdów: *Oświata i biblioteki Europy*, *Poznajemy działalność bibliotek Europy*, *Nowoczesne centra multimedialne*) [Batorowska, 2013b, s. 113-115]; organizacja ogólnopolskich konkursów dla bibliotekarzy (np. konkursu na najlepszy scenariusz zajęć w bibliotece szkolnej zrealizowany metodą projektu); współpraca z Narodowym Biurem Kontaktowym Programu e-Twinning w Polsce w ramach Ogólnopolskiego Konkursu nt.: *eTwinning w szkolnej bibliotece* realizowanego w ramach Programu *eTwinning w szkołach podstawowych, gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych*; organizacja cyklu ogólnopolskich konferencji *e-Learning wyzwaniem dla bibliotek* [Batorowska, 2012] itp. Na łamach kwartalnika często prezentowane były rezultaty wymienionych wyżej inicjatyw opisywane przez ich pomysłodawców, współautorów lub uczestników.

Poruszana tematyka znalazła swoje odzwierciedlenie w doborze autorów tekstów przyjętych do druku przez „BCI” i w instytucjach, z którymi są oni zawodowo związani. Do bieżącego numeru (2014, nr 2) na łamach kwartalnika publikowało 120 osób, głównie pracowników bibliotek szkolnych i nauczycieli różnego typu szkół (z 47 różnych szkół) oraz pracowników bibliotek publicznych, pedagogicznych i naukowych (z 16 różnych bibliotek). Pozostali autorzy reprezentowali dziewięć różnych placówek dydaktycznych i naukowo-dydaktycznych oraz pięć, których nie można było zakwalifikować do wspólnej grupy. W sumie w „BCI” do dnia dzisiejszego można było zapoznać się z 249 artykułami napisanymi przez praktyków i teoretyków bibliotekarstwa szkolnego zatrudnionych w 77

różnych instytucjach oświatowych. Przeważały wśród nich teksty nauczycieli bibliotekarzy z różnego typu szkół (166 wystąpień) oraz z ośrodków kształcenia nauczycieli (69 wystąpień), w tym w głównej mierze z Ośrodka Edukacji Informatycznej i Zastosowań Komputerów w Warszawie (49 wystąpień). Liczby te wyraźnie wskazują, że pismo jest adresowane do nauczycieli bibliotekarzy i jest też przez nich współtworzone.

Chociaż publikowaniem na łamach „BCI” zainteresowało się 120 autorów, to jednak nie są oni stałymi dostawcami tekstów. Na przestrzeni lat 2008-2014 odnotowano 109 autorów, którzy na łamach kwartalnika występowali nie częściej niż 5 razy. Z większą częstotliwością pojawiają się w „BCI” nazwiska zaledwie 11 autorów, wśród których należy wymienić obie Redaktorki „BCI” Bożenę Boryczkę (23 teksty) oraz Mirosławę Bogacz (21 tekstów) oraz nauczycieli szkół krakowskich Jolantę Pytel (15 tekstów) i Michała Luberdę (13 tekstów). Informacje na temat autorów współpracujących z kwartalnikiem pozwalają wnioskować o typowo praktycznym i poradnikowym charakterze pisma. Potwierdzenie tego założenia znaleźć można we wnikliwej analizie zawartości treściowej „BCI”. Można też określić jego profil i zastanowić się, czy jest on tożsamy z profilem powstających i funkcjonujących w szkołach bibliotecznych centrów informacji.

2.2. Obszary tematyczne w „BCI”

Redaktorzy pisma zaproponowali stały układ, w którym wyszczególniono następujące działy: perspektywy i innowacje, arkana warsztatu, przedstawiamy MCI, z doświadczeń bibliotek i pedagogów, scenariusze i konspekty, projekty. Podział ten jest przejrzysty, ale niejednokrotnie można się zastanowić, do którego działu dany tekst bardziej pasuje. Problemy z przyporządkowaniem artykułu do danego działu niejednokrotnie wynikały z niejednorodnej struktury tekstu i możliwości jego zaistnienia w kilku działach. Dlatego dla potrzeb określenia profilu pisma stworzyłam własny układ systematyczny dający możliwość szczegółowego podziału treści artykułów nadsyłanych do „BCI”. Prezentuje się on następująco:

1. Problemy kultury cyfrowej i edukacji dla potrzeb społeczeństwa informacyjnego z uwzględnieniem roli BCI w ich rozwiązywaniu
 - 1.1. Wybrane zagadnienia funkcjonowania w świecie informacji, mediów i TIK
 - 1.2. Zadania SCI w edukacji szkolnej i rozwoju społeczeństwa informacyjnego
 - 1.3. Recenzje książek poświęconych kulturze cyfrowej
2. Wybrane SCI w Polsce i na świecie jako przykłady dobrych praktyk
3. Warsztat nauczyciela bibliotekarza opiekuna SCI
 - 3.1. Aplikacje, serwisy internetowe, repozytoria cyfrowe
 - 3.1.1. Instrukcje korzystania z aplikacji
 - 3.1.1.1. Programy graficzne
 - 3.1.1.2. Witryny internetowe
 - 3.1.1.3. Edycja tekstu
 - 3.1.1.4. Komunikatory
 - 3.1.1.5. Portale społecznościowe
 - 3.1.1.6. Korzystanie z TIK, bezpieczeństwo w sieci
 - 3.1.1.7. Przechowywanie danych

- 3.1.2. Możliwości wykorzystania programów komputerowych w SCI
 - 3.1.2.1. Promocja biblioteki i szkoły
 - 3.1.2.2. Promocja czytelnictwa
 - 3.1.2.3. Promocja własnej twórczości ucznia
 - 3.1.2.4. Rozwijanie kreatywności ucznia (dziennikarstwo, plastyka, muzyka, film, fotografia)
 - 3.1.2.5. Sposoby i techniki wyszukiwania informacji
 - 3.1.2.6. Informacja o zasobach cyfrowych i innych edukacyjnych źródłach informacji
 - 3.1.2.7. Wymiana informacji i współpraca w sieci
- 3.1.3. Przegląd oprogramowania i serwisów
 - 3.1.3.1. Do publikowanie tekstów
 - 3.1.3.2. Do tworzenie prezentacji multimedialnych
 - 3.1.3.3. Do tworzenie filmów
 - 3.1.3.4. Do tworzenia dokumentów fotograficznych
 - 3.1.3.5. Do komunikowania się
- 3.2. Materiały dydaktyczne – scenariusze, konspekty
- 3.3. Systemy biblioteczne
- 3.4. Sprzęt multimedialny
- 4. Formy pracy SCI
 - 4.1. Udział w projektach i programach edukacyjnych
 - 4.1.2. eTwinning
 - 4.1.3. Metoda projektu w bibliotekach szkolnych i pedagogicznych
 - 4.1.4. SLIM
 - 4.1.5. Comenius
 - 4.1.6. Lokalne projekty edukacyjne
 - 4.2. Przykłady innych udanych przedsięwzięć zrealizowanych w BCI
 - 4.2.1. Twórczość fotograficzna i filmowa
 - 4.2.2. Twórczość piśmiennicza, edytorstwo tekstów
 - 4.2.3. Tworzenie multimediiów
 - 4.3. Pomysły do wykorzystania

Nie każdy z wymienionych powyżej działów i poddziałów jest preferowany przez autorów w równym stopniu. Najobszerniejszy jest dział trzeci *Warsztat nauczyciela bibliotekarza, opiekuna MCI*, w którym zagadnienia omawiane są także z różną intensywnością. Zdecydowanie przeważają teksty prezentujące najnowsze aplikacje, serwisy internetowe i repozytoria cyfrowe.

Zrozumienie roli i znaczenia, jakie szkolne centra informacji mają pełnić w polskim systemie edukacji jest dla kształtowania ich profilu nieodzowne. Dlatego dział pierwszy kwartalnika poświęcony został prezentacji innowacyjnych trendów w tym obszarze, diagnoz i analiz związanych z rozwojem MCI, perspektyw rozwoju wynikających z potrzeb społeczeństwa informacyjnego i przygotowania uczniów do roztropnego i etycznego funkcjonowania w kulturze cyfrowej. W dziale pierwszym *Problemy kultury cyfrowej i edukacji dla potrzeb społeczeństwa informacyjnego z uwzględnieniem roli SCI w ich*

rozwiązywaniu zebrano teksty dotyczące wybranych zagadnień funkcjonowania człowieka w świecie informacji, mediów i TIK, zadań SCI w edukacji szkolnej i rozwoju społeczeństwa informacyjnego oraz recenzje i krótkie informacje poświęcone kulturze 2.0. W dziale tym zamieszczone są głównie teksty Mirosławy Bogacz, Bożeny Boryczki, Doroty Janczak, Michała Luberdy. Autorzy wprowadzają w tematykę edukacji uczestników kultury cyfrowej, przybliżając pojęcie kultury otwartej, ruchu o otwarty dostęp do nauki, optując za otwartą edukacją i dostrzegając w niej szansę dla polskiej szkoły. Polecają lekturę książek z zakresu cyberkultury. Wskazują na proces reaktywacji w Internecie wielu czasopism literackich, przyczyniający się do rozwoju kultury czytelnicy. Opisując inspirujące pomysły edukacyjne, które warto podejmować w SCI, takie jak praca w chmurze, medialaby, infografika, interaktywne plakaty, grywalizacja (gry edukacyjne w sieci), opowiadają się za mobilną edukacją w polskiej szkole. Jest ona dla autorów „BCI” propozycją wartą wnikliwej uwagi. Przybliżając istotę świata Web 2.0 i zasady współpracy opartej na mechanizmach wiki wskazują na wagę kompetencji informacyjnych. Ponadto podejmują rozważania na temat reklamy, promocji, propagandy, marketingu, public relations w bibliotece szkolnej, poszukują nowych form promocji biblioteki szkolnej na Facebooku i w Internecie. Równocześnie dokonują przeglądu najnowszych badań na temat bezpieczeństwa dzieci i młodzież w sieci. Poddają pod rozwagę konieczność szerzenia świadomości informacyjnej w zakresie prawa autorskiego, próbując odpowiedzieć na pytanie czy publikujemy zgodnie z prawem, czy wykorzystujemy grafikę według zasad prawa autorskiego, czy potrafimy stosować licencję Creative Commons.

W pierwszym dziale „BCI” bardzo ważną grupę tekstów stanowią artykuły na temat zadań, jakie ma centrum informacji do spełnienia w edukacji szkolnej i rozwoju społeczeństwa informacyjnego. Podjęto próbę oceny przedsięwzięcia, jakim było utworzenie MCI w 2000 roku i stanu jego rozwoju jakie osiągnęło w roku 2008. Opisano działania zmierzające do przekształcenia go w szkolne centrum uczenia się, w szkolne centrum innowacji, w miejsce uczenia się przez całe życie, w centrum uczenia się autonomicznego, kreatywnych spotkań, a także edukacji zdrowotnej i promocji zdrowia oraz w centrum przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, np. poprzez usługę „żywej biblioteki”. Wskazano, jak MCI zmienia szkolną edukację poprzez promocję nowych dróg uczenia się. Wykorzystano doświadczenia wypracowane w Portugalii w ramach programu SLAMIT oraz wizję biblioteki XXI wieku wdrażaną przez bibliotekarzy szkolnych w Danii, odwołując się równocześnie do przemyśleń na ten temat John’a Royce, laureata nagrody Międzynarodowego Stowarzyszenia Bibliotekarstwa Szkolnego (IASL). Współczesne bibliotekarstwo szkolne połączono ze współpracą międzynarodową uczniów w ramach programu eTwinning i projektu Comenius. Traktując kreatywność jako kluczową kompetencję ludzi młodych, wskazano na korzyści, jakie wypływają z edukacji medialnej, filmowej i fotograficznej w procesie kształtowania ich wyobraźni. Szczególnie wyeksponowano nowe horyzonty edukacji filmowej w szkole, wynikające z udziału w projekcie „Filmoteka Szkolna”.

W dziale drugim *Wybrane SCI w Polsce i na świecie jako przykłady dobrych praktyk* omówiono ponad 50 wzorcowych centrów informacji w różnego typu szkołach. Placówki biblioteczne w Polsce dobierane były przez Redakcję „BCI” w wyniku osobistych

i zawodowych kontaktów z instytucjami oświatowymi, uzyskania przez nie wyróżnienia lub nagrody w ogólnopolskich konkursach programu eTwinning, w konkursach na pracę w bibliotece metodą projektu, w lokalnych projektach edukacyjnych itd. Prezentacje szkolnych centrów informacji działających poza granicami kraju opracowane były głównie przez uczestników zagranicznych wyjazdów studyjnych dla bibliotekarzy.

Dział trzeci *Warsztat nauczyciela bibliotekarza* stanowi podstawowy trzon kwartalnika i zawiera głównie artykuły opisujące różnorodne programy użytkowe przydatne w pracy z uczniami w SCI oraz materiały dydaktyczne w postaci gotowych konspektów lekcji. Programy użytkowe, podobnie jak serwisy internetowe i repozytoria cyfrowe, zostały przedstawione w formie instrukcji korzystania z aplikacji. „BCI” zawiera też artykuły przeglądowe dotyczące oprogramowania i serwisów umożliwiających głównie publikowanie tekstów. Drugi człon w tym zasadniczym dla pisma dziale zajmują materiały dydaktyczne – scenariusze, konspekty i opisy projektów edukacyjnych, w sumie 51 gotowych przepisów na przeprowadzenie interesujących zajęć dydaktycznych w centrum informacji. Scenariusze zostały przygotowane głównie z myślą o realizacji lekcji bibliotecznych, ale też wiedzy o kulturze, języku polskim, historii i technologii informacyjnej.

Dział czwarty *Formy pracy SCI* poświęcony został formom promocji wybranych przedsięwzięć podejmowanych przez szkolne centra informacji w Polsce i za granicą. Nie sposób wymienić wszystkich opisanych form pracy z uczniem. Mogłyby one być doskonałym uzupełnieniem wielu poradników poświęconych wykorzystywaniu nowych technologii w edukacji [Lorens, 2011]. W pewnym stopniu „BCI” wypełnia lukę, jaka powstała po zaprzestaniu wydawania kwartalnika „Edukacja Medialna”, nieocenionego źródła inspiracji dla nauczycieli bibliotekarzy prowadzących zajęcia z edukacji czytelniczej i medialnej. Dla przypomnienia, kwartalnik Polskiego Towarzystwa Technologii i Mediów Edukacyjnych „Edukacja Medialna” był wydawany w latach 1996-2003 przez poznańskie Wydawnictwo eMPI². Przez cały ten okres redaktorem naczelnym pisma był prof. Wacław Strykowski, specjalista w zakresie technologii kształcenia, pedagogiki medialnej i dydaktyki.

3. Wizja centrum informacji upowszechniana przez Redakcję

Wizja szkolnego centrum biblioteczno-informacyjnego jest nie tylko wizją skomputeryzowanego multimedialnego centrum informacji (MCI), gdzie uczniowie mają dostęp do nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych i wykorzystują je do celów edukacyjnych i rozrywkowych. To nie wizja dodatkowej pracowni z programu „Cyfrowa Szkoła”, w którym główny nacisk kładzie się na zaopatrzenie placówki w niezbędną infrastrukturę w zakresie TIK, zapewnienie uczniom dostępu do nowoczesnych pomocy dydaktycznych w domu (e-zasoby edukacyjne) i e-edukację nauczycieli. SCI staje się *fizyczną i wirtualną przestrzenią w szkole, gdzie czytanie, formułowanie zapytań, myślenie, wyobraźnia, odkrywanie i kreatywność napędzają podróż uczniów od informacji do wiedzy oraz do ich osobistego, społecznego i kulturalnego rozwoju* [Rafińska, 2014, s. 4]. To wizja szkolnego centrum uczenia się, w którym bibliotekarze *mają na celu przygotowanie czytelników do świadomego budowania swojej osobowości i realizacji pasji* [Bogacz, 2014, s. 6]. Bibliotekarz to pedagog wprowadzający nowe style uczenia się i nowe metody w edukacji, po to by uczyć, jak myśleć. A zatem w „BCI” postrzega się bibliotekę szkolną

jako internetowe centrum informacji wyposażone w nowoczesny sprzęt i oprogramowanie, zapewniające dostęp do e-zasobów, wspierające ucznia i nauczyciela w procesach zarządzania informacją, wykorzystujące zasoby otwarte i technologie informatyczno-komunikacyjne w pracy dydaktycznej, kształcące kompetencje informacyjne członków społeczności szkolnej.

W obrazie SCI stworzonym przez redaktorów kwartalnika pomijana jest jednak bardzo ważna jego funkcja związana z wychowaniem do racjonalnego i etycznego funkcjonowania w przestrzeni informacyjnej. Kształcenie dojrzałych informacyjnie czytelników musi koniecznie być wsparte wychowaniem informacyjnym. Można zadać pytanie, czy dojrzały informacyjnie uczeń to uczeń o wysokim poziomie kultury informacyjnej? Aby mógł się nim stać musi najpierw stać się człowiekiem zdolnym do refleksji. Wyróżnikami osoby dojrzałej informacyjnie jest bowiem zdolność do powiększania wiedzy, otwartość na nowe idee, podejmowanie nowych form aktywności, podejmowanie inicjatyw, zdolność do zmiany, podejmowanie zadań służących innym ludziom, przewycięzanie przeszkód, dążenie do celu bez konieczności wsparcia, gotowość do ponoszenia skutków swoich decyzji i działań, oparcie życia na wartościach humanistycznych, respektowanie praw drugiego człowieka, jego godności i wolności; podmiotowe traktowanie ludzi, przeciwstawianie się manipulacji.

Kryteria te znalazły swoje odzwierciedlenie w standardach *information literacy*, w których oprócz wiedzy i umiejętności informacyjnych umieszczono kompetencje społeczne. Kompetencje te zdobywa się w procesie socjalizacji informacyjnej [Batorowska, 2013a, s. 49]. Zadaniem wychowania informacyjnego jest bowiem nie tylko wyposażanie jednostki w system wiadomości o otaczającej rzeczywistości, ale też wskazanie na potrzebę sprawnego funkcjonowania w środowisku, na podmiotowość człowieka i jego przygotowanie do odpowiedzialnego działania w globalnym społeczeństwie informacyjnym.

Na zakończenie warto postawić pytanie o to, jakie zadania powinna pełnić biblioteka szkolna w zakresie kształtowania kluczowych kompetencji przyszłości młodego pokolenia? W procesie wychowania do informacji kształtowane są bowiem podstawowe kompetencje przyszłości, czyli sposoby postępowania umożliwiające jednostce przetrwanie. Muszą być one rozwijane przez cały okres życia człowieka, w jego środowisku szkolnym, zawodowym i w domu. Howard Gardner, amerykański psycholog, łączy je z rozwijaniem umysłu dyscyplinarnego, syntezującego, kreatywnego, respektującego i etycznego. Kształtowanie umysłu dyscyplinarnego zobowiązuje człowieka do ciągłego doskonalenia się w wybranej dziedzinie wiedzy, a syntezującego pozwala funkcjonować mu w sytuacji nadmiarowości informacji. Natomiast umysł kreatywny jest człowiekowi nieodzowny do realizacji nowych wizji. Ale wiedza, umiejętności i kreatywność w działaniu i myśleniu niewiele znaczą dla rozwoju człowieczeństwa, jeżeli nie będzie on okazywał szacunku dla drugiego człowieka i żyć w sposób etyczny. Osoby niewyedukowane w zakresie używania pięciu umysłów nie odróżnią prawdy od fałszu, dobra od zła, nie przejawiają postaw prospołecznych, nie zostaną osobami mądrymi [Gardner, 2009, s. 27-28, 151-155].

Wszystkie wymienione kompetencje, umiejętności, zdolności, sposoby działania, rozumowania, cechy, wartości, postawy i zachowania można odnaleźć w standardach kompetencji informacyjnych oraz w celach wychowania do informacji.

Do kanonu podstawowych kompetencji informacyjnych należą bowiem umiejętności:

rozpoznawania i precyzowania potrzeb informacyjnych, określania osobistych obszarów zainteresowań;

poszukiwania informacji odpowiadającej indywidualnym potrzebom, posiadania motywacji do poszukiwania odpowiedzi na pytania wynikające z tych potrzeb i wykazywania zaangażowania i inicjatywy w tym zakresie, rozumienia i bycia rozumianym, oceny informacji pod kątem aktualności, zgodności z tematem, ważności socjologicznego i kulturowego kontekstu, znaczenia w demokratycznym społeczeństwie i przydatności, interpretacji informacji uwzględniającej kontekst społeczny i kulturowy, przyjmowania postawy krytycznej wobec informacji, wykorzystywania informacji do podejmowania słusznych decyzji, pewności siebie podczas samodzielnego formułowania wniosków i podejmowania decyzji, umiejętności oceny osobistych zdolności wyboru źródeł, otwartości na nowe pomysły wynikające ze sprzecznych opinii, zmiany przekonań lub otwartości na nowe doświadczenia;

gotowość do przekraczania postawionych sobie lub przez innych wymogów, wykorzystywania zdobytych informacji i wiedzy do działań praktycznych, do krytycznego myślenia i rozwiązywania problemów;

włączania nowych informacji do swojego dotychczasowego zasobu wiedzy i ciągłym powiększaniu go, tworzenia strategii korygowania i udoskonalania dotychczas stosowanych działań, ustalania skrupulatności poszukiwań, ewaluacji procesu informacyjnego w celu wykształcenia efektywniejszego sposobu uczenia się w przyszłości, wprowadzania kreatywnych form wzbogacających osobisty proces uczenia się, tworzenia własnych kryteriów mierzenia efektywności, artykułowania osobistych pomysłów, korzystania z zasobów elektronicznych i wykorzystywania rozmaitych mediów do przedstawienia własnej pracy twórczej oraz wzbogacania własnego warsztatu pracy [Batorowska, 2013a, s. 23-25].

Biblioteka szkolna jest współodpowiedzialna za kształcenie kluczowych kompetencji przyszłości młodego pokolenia. Dlatego w pracy szkolnych centrów informacji w większym stopniu muszą być podejmowane działania wychowawcze, a nauczyciel bibliotekarz wprowadzając dzieci i młodzież w świat informacji cyfrowych musi rozwijać w nich odpowiedzialność za infosferę, w której żyją i którą tworzą.

Literatura

Batorowska H.: *Kultura informacyjna w perspektywie zmian w edukacji*. Wydawnictwo SBP, Warszawa 2009

Batorowska H.: *Między dorosłością a dojrzałością informacyjną*. [W:] *Współczesne oblicze@ komunikacji i informacji: problemy, badania, hipotezy*. Red. E. Głowacka, M. Kowalska, P. Krysiński. Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu M. Kopernika, Toruń 2014, s. 337-348

- Batorowska H.: *Od alfabetyzacji informacyjnej do kultury informacyjnej. Rozważania o dojrzałości informacyjnej*. Wydawnictwo SBP, Warszawa 2013a
- Batorowska H.: *Pracownicy IINIB UP w bibliotekach Europy*. „Konspekt” 2013b, nr 2(47), s. 113-115
- Batorowska H.: *Trzy konferencje E-learning wyzwaniem dla bibliotek Elbląg – Warszawa – Częstochowa (2009-2011) – trzy lata kształtowania świadomości potrzeby nowoczesnego spojrzenia na bibliotekę*. „Bibliotheca Nostra” 2012, nr 4 (30), s. 98-105
- Bogacz M.: *ICIM 2008. Próba diagnozy*. „BCI” 2008, nr 1, s. 1-5
- Bogacz M.: *Szkolne centrum uczenia się w 2025 r. Prognozy*. „BCI” 2014, nr 2
- Gardner H.: *Pięć umysłów przyszłości*. Wydawnictwo Laurum, Warszawa 2009
- Lorens R.: *Nowe technologie w edukacji*. Wydawnictwo Szkolne PWN, Warszawa 2011
- Ministerstwo Edukacji Narodowej o bibliotekach*. Biblioteczka Reformy nr 25. MEN, Warszawa 2000
- Rafińska E.: *SLAMIT 6 czyli co w europejskim bibliotekarstwie szkolnym piszczy. Reminiscencje z kursu bibliotekarzy szkolnych do Portugalii*. „BCI” 2014, nr 1
- Staniów B.: *Biblioteka szkolna dzisiaj*. Wydawnictwo SBP, Warszawa 2012